

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 219

לך לך תשע"ב

"אל הארץ אשר אראך" (יב, א)

נאמר בבראשית רבה, לט, ט: ולמה לא גלה לו, כדי לחבבה בעיניו ולתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה

הרב **שמשון פינקוס** זצ"ל ב'**תפארת תורה**' באר את מאמר חז"ל "האבות הן הן המרכבה" (ב"ר מז, ו) כך:

הנה אם נשאל את המרכבה עצמה שהשר יושב בה, לאן פניך מועדות? הרי תאמר: וכי יש לי יעד להגיע אליו?! הלא כל תפקידי הוא להרכיב את השר. כשהוא מפנה אותי לימין - אני פונה לימין, כשהוא מפנה אותי לשמאל - אני פונה לשמאל, ואין זה ענייני כלל לאן אגיע לבסוף, זה עניינו של השר. כלומר, המרכבה מצד עצמה אינה נוסעת לא לירושלים ולא לטבריה, היא נוסעת רק - ימינה או שמאלה, על פי רצון השר המנהיג אותה.

זהו, אם כן, מה שכתוב על אברהם אבינו שהלך "אל הארץ אשר אראך", והיינו שכל פניה פנה על פי הדיבור, אבל הוא מצד עצמו לא היה לו שום יעד, רק לעשות רצון קונו.

ואולי דבר זה נרמז בדברי המדרש הנ"ל - "לתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה", שכן, אם היה לו יעד סופי, הרי שקיום המצוה היה אחד בלבד - להגיע אל היעד, אבל עתה שלא ידע לאן פניו מועדות, נמצא שעצם ההליכה היא גופא המצוה, אם כן בכל פסיעה קיים מצות הליכה וקיבל עליה שכר בפני עצמה.

זאת ועוד, כאשר לא גילה הקב"ה לאברהם לאן הוא הולך, הרי שכל פסיעה ופסיעה שהתרחק אברהם מבית אביו ומארצו היתה קשה לו כמו הפסיעה הראשונה, כי כאשר יודעים לאן הולכים - כשמתקרבים נהיה יותר קל, ועל ידי זה זכה לשכר על כל פסיעה ופסיעה.

"והיה ברכה" (יב, ב)

ברש"י: יכול יהיו חותמין בכולן, ת"ל: והיה ברכה - בך חותמין ולא בהם

מדוע, באמת, חותמים דוקא באברהם, מדוע לא מוסיפים גם את יצחק ואת יעקב?

באר ה"**פנינים יקרים**", שהנה בגמרא (ברכות מ ע"ב) איתא: "כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה".

אם אדם יברך "ברוך אתה ה' אלוקינו בורא פרי העץ", כלומר, הזכיר שם ולא הזכיר מלכות - זו איננה ברכה. כך אומרת הגמרא וכך נפסק להלכה.

והקשה שם תוספות, שהרי בתפילת שמונה עשרה הנוסח הוא ללא מלכות: "ברוך אתה ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב הקל-הגדול הגיבור והנורא". לא אומרים "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אלוקי אברהם אלוקי יצחק וכו'!"

ובאמת **הרא"ש** תרץ שכשאומרים "הקל-הגדול" נכללת בזה מלכות, שכן "גדול" הכוונה מלך.

לפי זה, אומר **החיד"א**, מובנים דברי דוד המלך ע"ה בתהלים (פרק קמח): "תהילה לדוד ארוממך אלוקי המלך", כשאני רוצה לרומם אותך אני אומר "אלוקי המלך" - גם שם וגם מלכות, ואז זה נחשב ברכה - "ואברכה שמך לעולם ועד". שואל דוד המלך: הרי, "בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד" - בתפילת שמונה עשרה הנאמרת בכל יום הנני מברך ומהלל אותך למרות שיש שם רק את **שמך**, ואין שם מלכות. הכיצד? עונה דוד המלך: "גדול ה' ומהולל מאד" - המילה "גדול" היא במקום המילה "המלך".

עד כאן דברי החיד"א.

אבל התוספות שם תרץ תרוץ אחר, ש"אלוקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך את הקב"ה על כל העולם, שהודיע מלכותו".

עד אברהם אבינו, הקב"ה היה מלך על העליונים בלבד. עשרה דורות מנח עד אברהם אבינו כולם היו עובדי עבודה זרה. עד שבא אברהם אבינו, קפץ לכבשן האש, והודיע קבל עם ועדה שיש בורא לעולם והוא מוכן למסור נפשו עבורו.

ולא זו בלבד, אברהם אבינו הקים בית מלון, ארח אנשים בחנם, העקר שיברכו את בורא עולם. אברהם אבינו עשה את הקב"ה מלך בעולם.

כשאומרים, אפוא, "אלוקי אברהם", זה במקום לומר "מלך".

לפי זה נבין: מי עשה את תפילת שמונה עשרה שתהיה ברכה? אברהם אבינו. וזהו- "והיה ברכה".

"וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט" (יב, ד)
מהו שראה הכתוב להוסיף ולציין "כאשר דבר אליו ה'?"

באר המלבי"ם בספרו **"ארץ חמדה"**: **שהנה** לכאורה יש לתמוה, מה מעלתו וגדולתו של אברהם שעמד בנסיון של "לך לך מארצך", הלא כל אדם בר-דעת אם ישמעו אזניו דברי אלוקים חיים מפי הגבורה, והשי"ת בכבודו ובעצמו יצוהו על כך, בודאי היה משליך נפשו מנגד ומקיים רצון ה' בתם ובשלמות! וכי צריך להיות בעל אמונה גדול כאברהם אבינו כדי לקיים את דבר האלוקים ששמעו אזניו!?

אכן יש לומר כי עיקר נסיונו של אברהם אבינו לא היה בעצם הענותו לצווי ה' לעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו. כאשר אדם זוכה להתגלות אלוקית ושומע דברי אלוקים חיים מפי הגבורה, הרי הוא מתמלא רוח התפעלות והתרוממות הנפש עצומה. אבל בדרך הטבע ככל שהזמן חולף מתפוגגות אותן הרגשות נעלות ומתקחות בקרבו. נמצא שהנסיון הגדול הוא בהתמדתה ובקיומה של אותה הרגשת התפעלות לאורך זמן. דבר זה מצינו באברהם אבינו, שמשעה שנגלה אליו ה' התמלא השתוקקות עזה לקיים רצון ה' ואותה השתוקקות לא קהתה במאומה גם ימים רבים לאחר מכן והיא נותרה בעינה ממש כשעה הראשונה.

וזהו שבא הכתוב להעיד בשבחו של אברהם: **"וילך אברהם"** - גם כאשר הלך בדרכו, כעבור זמן רב מעת שנגלה אליו ה', פעמה בו אותה הרגשה מרוממת שאחזה בו **"כאשר דבר אליו ה'"** - כאותה שעה שדבר אליו ה' פנים אל פנים כאשר היה להוט בכל מאודו לקיים רצון ה'.

צא וראה, לעמת אברהם אבינו שזכה לעמד בנסיון זה בתום ובשלמות, הוסיף הכתוב לתאר מה בינו לבין לוט בן אחיו: **"וילך אתו לוט"** - הליכתו של לוט לא היתה משום רוח התפעלות מדברי ה' ולא מחמת אהבתו לה' והשתוקקותו לקיים רצונו יתברך, אלא מחמת אהבתו וקרבתו לאברהם - **"אתו"**.

"ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובהב" (יג, ב)

מספר הרב **שלום מאיר ולך** (בהגדה של פסח **'אדיר במלוכה'**): פעם שאל אחד מהמשכילים את רבי ישראל

מרוז"ן שהנהיג בחצרו גנוני מלכות ברחבות רבה, כיצד מתיישבים יחדיו עשירות וצדקות?

ענה הרבי: כתוב **"ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובהב"**, ומדוע נצרך לאברהם כסף רב? אלא שמיד אחרי כן כתוב: **"וילך למסעיו"**, להפיץ את אמונת ה' בעולם. ומה לעשות שישנם כאלה שכאשר בא אדם שאין לו כסף ורכוש רב, לדבר עמם, הם אינם מוכנים לשמע אותו ולהתייחס בכבוד הראוי לדבריו. יש כאלה המתפעלים רק מסוס יפה או מוילה מפארת, ומוכרח היה אברהם שיהיה לו גם מקנה רב, וגם כסף וזהב - הכל כדי להפיץ את האמונה בקרב גויי הארץ.

וסיים: זהו שאמר דוד המלך: **"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף"** (תהלים קיט, עב), אנשים אוהבים לשמע תורה מפי מי שיש לו אלפי זהב וכסף.

"ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט... ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך... הפרד נא מעלי" (יג, ז-ט)

אברהם אבינו עמל במשך כל ימי חייו לקרב לדרך ה' את כל באי עולם כשהוא מגייר את האנשים, ושרה, אשתו, מגיירת את הנשים.

אם כן, נשאלת השאלה, כיצד יתכן שדוקא הוא מציע ללוט להפרד מעליו, ואינו מנסה להחזיר אותו בתשובה שלמה על הגזל של מרעה בשדות זרים?

באר **רבי ראובן קרלנשטיין שליט"א**, שכאשר נודע לאברהם אבינו שלוט הולך לרעות בשדות זרים הוא בקש לדעת את מניעיו, ושאלו מהי הסבה למעשה הזה. אילו היה לוט משיב שטעמה של גנבה זו הוא משום מחסור במזומנים, היה אברהם מסתפק בשיחת מוסר ומותיר אותו לצידו, אך לוט השיב תשובה מפולפלת שבה טען כי מאחר שה' הבטיח לתת לאברהם את כל הארץ, ואין לו ילדים, הוא - לוט - היורש היחיד, וממילא **מותר** לו מדין ירושה לקחת ככל העולה על דעתו...

כאשר שמע אברהם אבינו את הנימוק ה'הלכתי' הזה, אמר מיד: הפרד נא מעלי! אינני מתעסק עם 'צדיקים', אלא אך ורק עם גויים, הרוצים באמת לקבל את דבר ה'!

